

Менеджмент

УДК 658.155:621

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15192280>

**Експрес-аналіз як напрям для оцінювання економічної безпеки розвитку
машинобудівних підприємств**

Віталій Васильович Шляхетко

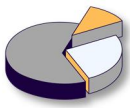
кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту та маркетингу у
видавничо-поліграфічній справі, Національний університет «Львівська
політехніка», вулиця Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-0184-6871>

Олег Володимирович Гобела

аспірант, кафедра менеджменту та маркетингу у видавничо-поліграфічній
справі. Національний університет «Львівська політехніка»,
вулиця Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-5440-0171>

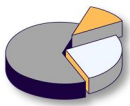
Прийнято: 01.04.2025 | Опубліковано: 10.04.2025

***Анотація.** У цій статті визначено концептуальні засади застосування експрес-аналізу як напрямку оцінювання економічної безпеки розвитку машинобудівних підприємств. Доведено, що сучасні умови господарювання потребують оперативних інструментів аналізу ризиків, які здатні швидко ідентифікувати фактори безпекового розвитку. Обґрунтовано методичні підходи, що базуються на поєднанні фінансових, статистичних та експертних методів, з урахуванням специфіки машинобудівної галузі та необхідності захисту економічних інтересів. Встановлено, що впровадження системи*

експрес-аналізу сприяє підвищенню рівня економічної безпеки за рахунок оперативної діагностики критичних загроз і формування адаптивних управлінських рішень. Охарактеризовано переваги даного підходу, серед яких оперативність ухвалення рішень, висока точність прогнозування, гнучкість аналітичних методів і зростання прозорості внутрішніх процесів. Це створює умови для безпекового розвитку машинобудівних підприємств і дозволяє уникати масштабних фінансово-виробничих криз, одночасно підвищуючи конкурентні позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Особливу увагу приділено технологічним змінам і цифровій трансформації, що суттєво впливають на ефективність експрес-аналізу та вимагають додаткових дослідницьких зусиль для покращення інструментарію. Додатково розглянуто необхідність систематичного характеру експрес-аналізу, оскільки регулярний моніторинг дає змогу коригувати безпекову стратегію відповідно до динамічних змін у виробничій, фінансовій та ринковій сфері. Таким чином, у межах статті окреслено широкий спектр можливостей для подальшого дослідження, пов'язаних із розвитком експрес-аналізу як гнучкого та високоефективного інструмента підвищення рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств. Практичне значення висновків і рекомендацій полягає у можливості їхнього застосування у процесі ухвалення стратегічних рішень, спрямованих на безпековий розвиток, що забезпечить стабільність і економічну стійкість галузі в умовах глобальних викликів та посилення конкурентного тиску.

Ключові слова: експрес-аналіз, машинобудівна галузь, машинобудівні підприємства, економічна безпека, захист економічних інтересів, безпековий розвиток, безпековий потенціал, підвищення рівня економічної безпеки

**Express analysis as a direction for assessing the economic security of the
development of machine-building enterprises**

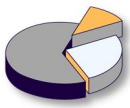
Shliakhetko Vitaliy

Department of Management and Marketing in Publishing and Printing.
Lviv Polytechnic National University,
Lviv, Ukraine,
<http://orcid.org/0000-0002-0184-6871>

Hobela Oleh

Department of Management and Marketing in Publishing and Printing.
Lviv Polytechnic National University,
Lviv, Ukraine,
<http://orcid.org/0000-0001-5440-0171>

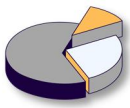
***Abstract.** This article defines the conceptual principles of applying express analysis as a direction of assessing the economic security of the development of machine-building enterprises. It is proved that modern business conditions require operational risk analysis tools that are able to quickly identify security development factors. Methodological approaches based on a combination of financial, statistical and expert methods are substantiated, taking into account the specifics of the machine-building industry and the need to protect economic interests. It is established that the implementation of the express analysis system contributes to increasing the level of economic security through operational diagnostics of critical threats and the formation of adaptive management decisions. The advantages of this approach are characterized, including the speed of decision-making, high forecasting accuracy, flexibility of analytical methods and increased transparency of internal processes. This creates conditions for the safe development of machine-building enterprises and allows avoiding large-scale financial and production crises, while simultaneously increasing competitive positions in the domestic and foreign markets.*

Particular attention is paid to technological changes and digital transformation, which significantly affect the effectiveness of express analysis and require additional research efforts to improve the toolkit. Additionally, the need for a systematic nature of express analysis is considered, since regular monitoring allows you to adjust the security strategy in accordance with dynamic changes in the production, financial and market spheres. Thus, the article outlines a wide range of opportunities for further research related to the development of express analysis as a flexible and highly effective tool for increasing the level of economic security of machine-building enterprises. The practical significance of the conclusions and recommendations lies in the possibility of their application in the process of making strategic decisions aimed at security development, which will ensure the stability and economic sustainability of the industry in the face of global challenges and increased competitive pressure.

Keywords: *express analysis, machine-building industry, machine-building enterprises, economic security, protection of economic interests, security development, security potential, increasing the level of economic security*

Постановка проблеми. Актуальність експрес-аналізу зумовлена необхідністю швидко реагувати на зміни як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі, включаючи коливання вартісних показників, коливання цін на ресурси, зростання впливу глобальних чинників. Швидка оцінка фінансових, технологічних та управлінських ризиків дає можливість машинобудівним підприємствам оперативно коригувати власні стратегії розвитку, зберігаючи безпековий розвиток і конкурентоспроможність. У сучасному світі надзвичайно важливо забезпечити належний моніторинг потенційних викликів, оскільки від своєчасності та точності управлінських рішень залежить, наскільки ефективно вдасться захистити економічні інтереси підприємства. Водночас в умовах стрімкої інтелектуалізації процесів і збільшення обсягів інформації механізми експрес-аналізу надають можливість

оптимізувати процеси прийняття рішень та гарантувати достатній рівень економічної безпеки.

Структура статті передбачає: аналіз останніх досліджень і публікацій; формування мети й завдання дослідження; висвітлення ключових методів досягнення мети дослідження; виклад основного матеріалу й формування висновків по результатам дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження механізмів формування економічної безпеки машинобудівних підприємств, слід звернути увагу на праці, присвячені інвестиційним процесам у цифровій економіці. Зокрема, Н. Дєєва та В. Делейчук [1] аналізують механізми залучення інвестицій емітентами, що є важливим чинником забезпечення сталого розвитку та підвищення рівня економічної безпеки у сучасних умовах. Т. Васильців, Р. Лупак, М. Куницька-Іляш та Н. Наконечна [2] відзначають вагомому роль фінансово-економічної безпеки як компонента загальної безпеки держави та наголошують на пріоритетності розвитку стратегічно важливих галузей, до яких належить і машинобудівна сфера. Аспекти управління потенціалом машинобудівного підприємства досліджували В. Занора, Д. Куценко та Н. Одородько [3]. Вони вважають, що потенціал є основою розвитку, а отже й запорукою захисту економічних інтересів. Дотримуючись такого підходу, С. Козловський [4] акцентує увагу на управлінні сучасними економічними системами та стійкості їх розвитку, підкреслюючи необхідність системного аналізу ризиків і впровадження належних методів контролю задля безпекового розвитку. Серед важливих напрямів дослідження виділяються питання інформаційного забезпечення управління, що набувають виняткового значення у цифрову епоху. О. Квілінський [5] наголошує на тому, що інформаційне забезпечення стає невід'ємною складовою функціонування промислового підприємства, особливо машинобудівного, дозволяючи ефективніше впроваджувати інновації та проводити експрес-аналіз ситуації. Зі свого боку, О. Захаров [6] підкреслює, що економічна безпека підприємства має

комплексний характер і охоплює як внутрішні, так і зовнішні чинники впливу, тож її забезпечення вимагає багатовекторного підходу.

Особливе значення мають дослідження З. Живко [7], де розглянуто механізм управління системою економічної безпеки підприємства, та праці П. Пригунова [8], присвячені використанню сучасних управлінських концепцій для покращення показників безпеки. З точки зору адаптації до цифрових викликів, А. Ковальчук [9] акцентує увагу на необхідності гнучких стратегій фінансово-економічної безпеки, що в поєднанні з експрес-аналізом можуть створювати ефективну систему оперативного реагування. Водночас О. Гудзь [10] зазначає, що цифрова економіка змінює традиційні цінності і вимагає нових орієнтирів управління, зокрема щодо прискореного аналізу та прийняття рішень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковому внеску провідних вчених, зазначимо, що низка теорій і концепцій в контексті саме визначення особливостей застосування експрес-аналізу в контексті оцінювання економічної безпеки, досі залишаються не розкритими повною мірою, що й зумовило вибір даної тематики, її сучасну актуальність. Практичне значення висновків і рекомендацій полягає у можливості їхнього застосування у процесі ухвалення стратегічних рішень, спрямованих на безпековий розвиток, що забезпечить стабільність і економічну стійкість галузі в умовах глобальних викликів та посилення конкурентного тиску.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у розробленні теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо впровадження експрес-аналізу для оцінювання економічної безпеки розвитку машинобудівних підприємств, що дозволить підвищити рівень їхнього безпекового потенціалу та захисту економічних інтересів. Об'єктом дослідження виступають процеси формування та реалізації безпекового розвитку машинобудівного підприємства в умовах зростаючих ризиків.

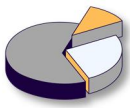
Виклад основного матеріалу дослідження. Машинобудівна галузь є фундаментом промислового потенціалу багатьох держав, адже саме машинобудівні підприємства визначають стратегічний вектор економічного розвитку, впливаючи на формування конкурентоспроможності та інноваційної активності. У світлі сучасних викликів, що виникають у контексті турбулентності світової економіки, посилення геополітичних ризиків та швидкого розвитку цифрових технологій, проблема захисту економічних інтересів цих підприємств набуває пріоритетного значення. Зокрема, економічна безпека, яка відображає здатність машинобудівної галузі ефективно та стабільно функціонувати в умовах нестабільного оточення, стає одним із ключових факторів загальної національної безпеки. У такій ситуації експрес-аналіз як напрям оцінювання економічної безпеки дозволяє оперативно виявляти критичні загрози, визначати безпековий потенціал та планувати заходи з підвищення рівня економічної безпеки розвитку машинобудівних підприємств (табл.1).

Таблиця 1

Змістовне наповнення поняття експрес-аналізу як напрямку оцінювання економічної безпеки розвитку машинобудівного підприємства

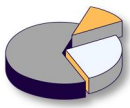
Оперативна ідентифікація ризиків та зароз	Передбачає постійний моніторинг як макроекономічних показників (валютний курс, рівень інфляції), так і внутрішніх факторів (технологічний рівень виробництва, рівень зношеності обладнання), щоб оперативно відстежувати потенційні загрози	Стратегія та тактика	Експрес-аналіз передбачає розробку комплексних заходів, які враховують актуальний стан підприємства, доступні ресурси та специфіку його виробничого процесу
Інформаційно-аналітичне забезпечення	Обробка даних включає застосування фінансових, статистичних та експертних методів, які дають змогу визначити ступінь впливу ризикових факторів на безпековий потенціал машинобудівних підприємств	Оцінювання результативності	Завдяки регулярній перевірці ефективності здійснених кроків і корекції показників моніторингу вдається розширювати безпековий потенціал машинобудівних підприємств та вчасно виявляти нові ризики

Джерело: складено авторами

Машинобудівна галузь характеризується значною капіталомісткістю, тривалим виробничим циклом і високим рівнем технологічної складності, що зумовлює підвищені вимоги до методів оцінювання економічної безпеки. Для запобігання кризовим явищам на підприємстві та забезпечення довгострокової стабільності потрібен підхід, здатний поєднати гнучкість і комплексність аналізу [11-12]. Експрес-аналіз виступає таким інструментом, оскільки він дає змогу швидко збирати та обробляти релевантні дані, формувати рекомендації щодо розвитку безпекового потенціалу та впровадження заходів для його підсилення. Таким чином, надійне оцінювання загроз сприяє посиленню конкурентної позиції підприємств і забезпечує можливість своєчасно виявляти слабкі ланки у ланцюгу створення вартості. Безпековий розвиток машинобудівних підприємств вимагає обов'язкового врахування внутрішніх факторів, таких як стан матеріально-технічної бази, кваліфікація персоналу, рівень диверсифікації виробництва, а також зовнішніх чинників, включно з нестабільністю ринків збуту, коливаннями цін на сировину, політичною ситуацією у країні та за кордоном. Оскільки ці чинники мають різну природу й інтенсивність впливу, експрес-аналіз забезпечує швидку орієнтацію керівних структур у динаміці господарського середовища та структурує інформацію про ризики. Для ефективного захисту економічних інтересів потрібно регулярно проводити таку оцінку, щоб оперативно реагувати на будь-які загрози, від незначних коливань цін на метал до масштабних валютних криз або змін у регуляторному полі.

На перший погляд, можуть існувати й інші методи оцінювання економічної безпеки, що базуються на довгострокових підходах і глибокому аналізі внутрішніх бізнес-процесів. Проте в ситуаціях, коли необхідні швидкі управлінські рішення, саме експрес-аналіз стає незамінним інструментом. Його суть полягає у побудові оперативних моделей, які дають змогу за короткий проміжок часу визначати ступінь критичності впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, а також пріоритезувати напрями реагування. У машинобудівній галузі втрата часу часто призводить до значних економічних втрат, зниження рівня

конкурентоспроможності, а в окремих випадках — до втрати безпекового потенціалу. Тому інтеграція експрес-аналізу у загальну систему управління безпекою стає одним із ключових чинників підвищення рівня економічної безпеки [13-15]. Сучасні машинобудівні підприємства впроваджують складні системи автоматизації та цифрові платформи для взаємодії з постачальниками та споживачами. З одного боку, це розкриває нові можливості для зростання та оптимізації витрат, а з іншого — створює додаткові вразливості, пов'язані із кіберзагрозами та технологічними ризиками. В умовах глобальної цифрової економіки ефективність експрес-аналізу полягає не лише у швидкому виявленні можливих економічних проблем, але і в аналізі додаткових ризиків, які виникають через діджиталізацію. Отже, експрес-аналіз стає невід'ємною складовою системи економічної безпеки, зорієнтованої на захист економічних інтересів машинобудівних підприємств (табл.2).

Таблиця 2

Основні переваги від застосування експрес-аналізу в контексті оцінювання економічної безпеки розвитку машинобудівного підприємства

Експрес-аналіз дозволяє швидко опрацювати інформацію про стан економічної безпеки та впровадити необхідні зміни в стратегію розвитку машинобудівних підприємств	Оцінювання економічної безпеки розвитку машинобудівного підприємства	Експрес-аналіз можна підлаштовувати під конкретні умови та особливості машинобудівного підприємства, враховуючи масштаби виробництва, рівень технологічної складності та вимоги ринку
Машинобудівні підприємства, що застосовують експрес-аналіз, краще визначають пріоритети захисту економічних інтересів, оскільки отримують комплексний зріз загроз		Зростання прозорості внутрішніх процесів, адже експрес-аналіз сприяє систематизації даних про фінансові показники, виробничі характеристики та інші індикатори

Джерело: складено авторами

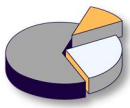

Глобалізація фінансових потоків та вихід машинобудівних підприємств на міжнародні ринки посилюють важливість моніторингу конкурентного середовища. У таких умовах експрес-аналіз, що враховує мультифакторні показники та дає змогу швидко діагностувати стан економічної безпеки, стає необхідним інструментом для збереження лідерських позицій. Недостатнє врахування ризиків або запізнення із запровадженням коригувальних заходів можуть спричинити втрату ключових позицій на світових ринках. При цьому вчасна оцінка загроз дає змогу сформуванню відповідних стратегій протидії, убезпечити від негативних наслідків і тим самим продовжити термін успішного функціонування підприємства. Саме тому експрес-аналіз стає одним із каталізаторів забезпечення безпекового розвитку машинобудівної галузі.

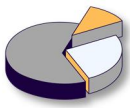
Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що тема експрес-аналізу як напрямку для оцінювання економічної безпеки розвитку машинобудівних підприємств є надзвичайно актуальною з погляду стратегічного розвитку галузі й підтримання стабільності національної економіки. Швидкість та комплексність аналізу дозволяють скоротити часові витрати на ухвалення рішень та підсилити захист економічних інтересів. З огляду на мультидисциплінарність цієї проблематики, експрес-аналіз поєднує фінансові, інноваційні, технологічні й управлінські аспекти, що дає змогу своєчасно визначати критичні ризики та створювати фундамент для підвищення рівня економічної безпеки. Використання цього підходу робить можливим ефективне функціонування машинобудівних підприємств у мінливому середовищі, сприяє формуванню їх безпекового потенціалу та забезпечує сталу динаміку безпекового розвитку, що є вкрай важливим для конкурентоспроможності та економічної незалежності.

Список використаних джерел

1. Деєва Н. Е., Делейчук В. В. Механізми залучення інвестицій емітентами в умовах розвитку цифрової економіки. Київ : Молодий вчений, 2018. 670 с.

2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Куницька-Іляш М. В., Наконечна Н. В. Економічна безпека суб'єктів господарювання та держави: аспект гарантування фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національної економіки України. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2023. № 37. С. 22–30.
3. Занора В., Куценко Д., Одородько Н. Потенціал як основа розвитку підприємства: понятійно-категоріальний апарат. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 2(18). С. 40–51.
4. Козловський С. В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю : моногр. Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2010. 432 с.
5. Квілінський О. О. Інформаційне забезпечення управління розвитком промислового підприємства в умовах інформаційної економіки. Економіка та управління підприємствами. 2019. № 8. С. 73–79.
6. Захаров О. І. Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств. Вчені записки університету «КРОК». 2012. № 32. С. 80–86.
7. Живко З. Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка. 2014. Вип. 3 (44). С. 37–42.
8. Пригунов П. Я. Особливості використання сучасних концепцій управління в системі забезпечення економічної безпеки підприємств. Європейські перспективи. 2013. № 11. С. 103–108.
9. Ковальчук А. М. Фінансово-економічна безпека підприємства в контексті адаптації до викликів цифрового середовища. Економіка підприємства. 2020. № 3. С. 152–159.
10. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 2(24). С. 4–12.
11. Ілляшенко О. В. Механізм системи економічної безпеки підприємства : монографія. Харків : Мачулін, 2016. 503 с.
12. Копитко М. І. Економічна безпека підприємств з виробництва транспортних. Львів : Ліга-Прес, 2015. 556

13. Штангрет А., Силкін О., Шляхетко В. Трудова міграція як зовнішня загроза для кадрової безпеки підприємства. № 10(38), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 190-201. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10\(38\)-190-201](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10(38)-190-201)
14. Штангрет А. М., Шира Т. Б., Чорненька О. Б. Цифрова трансформація підприємства: об'єктивна необхідність в поточних умовах з позиції забезпечення економічної безпеки. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2024. № 1(42). С. 97–103.
15. Штангрет А., Силкін О. Безпекові аспекти управління персоналом в умовах гіпердинамічного зовнішнього середовища. № 9(37), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 227-237. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-227-237](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-227-237)